

Research Paper

Challenges of Geography Curriculum Planning in the Changing World from the Perspective of Teachers

Akram Hafezi^{*1}

Afshin Mottaghi Destanaei²

1. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Bahonar Campus, Farhangian University, Tehran, Iran
2. Full Professor of Political Geography, Kharazmi University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

PP: 91-103

Use your device to scan and read
the article online

Keywords: *Curriculum Planning, Geography, The Changing World, Teachers*

Abstract

The purpose of the current research was the challenges of geography curriculum planning in the changing world from the teachers' point of view. The present research method is a qualitative method with a semi-structured interview tool. In this research, people's opinions were repeated from the 18th interview onwards. Therefore, the interview process ended with the 20th person. The duration of each interview was about 25 minutes. The sampling method of the present study was the use of purposive sampling method. The criterion for selecting the participants was to have more than five years of experience in the second secondary school and to have a degree and degree related to geography, expertise and the field of work of the people. For this reason, the teachers of all 10th, 11th and 12th grades were used experimentally. Qualitative data analysis was done based on the guidelines provided by Strauss and Corbin, which includes three main steps: open coding, axial coding, and selective coding. Finally, the categories are in the form of 16 main categories in the heart of the six dimensions of the paradigm model in the form of main categories: the main factors influencing geography curriculum planning, causal factors (6 categories), strategy (3 categories), background characteristics (3 categories), conditions environment (2 categories), consequences (2 categories) were placed. The most important challenges from the teachers' point of view include the most important challenges of geography curriculum planning on the educational system, teaching-learning challenges, national curriculum challenges, evaluation challenges, challenges Information and communication technologies were the challenges of change.

Citation: Hafezi, A. & Mottaghi Destanaei, A. (2024). **Challenges of Geography Curriculum Planning in the Changing World from the Perspective of Teachers.** *Geography (Regional Planning)*, 91-103

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.274519.2943

* **Corresponding author:** Akram Hafezi, **Email:** akram.hafezi23@gmail.com

Copyright © 2023 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The forces of globalization affect the lives of everyone on the planet. But defining the concept of globalization and its proper place in the geography curriculum is still problematic. If the world of the 21st century is indeed different and change is discernible, there are important implications for the learner, classroom, teaching, and curriculum to meet the challenge of preparing a student for the 21st century. Over the past decades, educational policy makers and some subject leaders have sought to fundamentally change the teaching of geography in schools, attempting to shift students from a subject that encourages students to explore spatial concepts, ideas and skills to one based on To push more morals. Teaching geography with teacher-led curriculum development and planning. However, the curriculum is also related to the change of society and the use of new educational technologies. Therefore, educational planners must be responsible; On the other hand, accountability in schools has intensified and there is a lot of pressure on teachers to turn their attention away from geography and "learning". Therefore, the current research helps to understand the geography lesson planning by

teachers and the challenges of this planning in the changing world.

Methodology

The present research method is a qualitative method with a semi-structured interview tool.

Results and Conclusion

Finally, the categories are in the form of 16 main categories in the heart of the six dimensions of the paradigm model in the form of main categories: the main factors influencing geography curriculum planning, causal factors (6 categories), strategy (3 categories), background characteristics (3 categories), conditions Environment (2 categories) and consequence (2 categories) were placed, the details of which can be seen in figures (1) and (2), that is, data coding and paradigm model.

The purpose of the research was to examine the challenges of geography curriculum planning in the changing world from the perspective of teachers. The results showed that there are six main challenges in geography curriculum planning from the teachers' point of view, which include teaching-learning challenges, national curriculum challenges, evaluation challenges, application challenges, information and communication technology challenges, and change challenges. and these challenges have strategies and consequences.

References

1. Brooks, C., Butt, G., & Fargher, M. (Eds.). (2017). *The power of geographical thinking*. Dordrecht: Springer.
2. Catling, S. (2013). Teachers' perspectives on curriculum making in Primary Geography in England. *The Curriculum Journal*, 24(3), 427-453.
3. Lave, R., Wilson, M. W., Barron, E. S., Biermann, C., Carey, M. A., Duvall, C. S., ... & Van Dyke, C. (2014). *Intervention: Critical physical geography*. *The Canadian Geographer/Le Géographe Canadien*, 58(1), 1-10.
4. Lewin, J., & Gregory, K. J. (2019). Evolving curricula and syllabi—challenges for physical geography. *Journal of Geography in Higher Education*, 43(1), 7-23.
5. Maude, A. (2017). Applying the concept of powerful knowledge to school geography. *The power of geographical thinking*, 27-40.
6. Palacios, F. A., Oberle, A., Quezada, X. C., & Ullestad, M. (2017). Geographic education for sustainability: Developing a bi-national geographical thinking curriculum. *The power of geographical thinking*, 103-117.
7. Piotrowska, I., Cichoń, M., Abramowicz, D., & Sypniewski, J. (2019). Challenges in geography education—a review of research problems. *Quaestiones geographicae*, 38(1), 71-84.
8. Tollefson, J. (2019). It's official: Trump begins process to exit Paris climate agreement. *Nature*.

مقاله پژوهشی

چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان

اکرم حافظی* - استادیار، گروه برنامه‌ریزی درسی، واحد باهنر، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

افشین متقی دستنایی - استاد تمام جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف از انجام پژوهش حاضر چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان بود. روش پژوهش حاضر روش کیفی با ابزار مصاحبه نیمه ساختار یافته است. در این تحقیق از مصاحبه هجدهم به بعد نظرات افراد تکراری بود. لذا فرایند مصاحبه با نفر بیستم پایان یافت. طول مدت هر مصاحبه حدود ۲۵ دقیقه بود. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر نیز استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند بود. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان سابقه‌ی بالای پنج سال در متوسطه دوم داشتن رشته و مدرک مرتبط با جغرافیا، تخصص و حوزه کاری افراد بود. به همین جهت از دبیران هر سه پایه‌ی دهم یازدهم و دوازدهم تجربی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی بر اساس راهنمای ارائه شده توسط اشتراوس و کوربین که شامل سه مرحله اصلی: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است، صورت پذیرفت. در نهایت مقوله‌ها در قالب ۱۶ مقوله اصلی در دل ابعاد شش گانه مدل پارادایمی به صورت مقوله اصلی: اصلی عوامل اثر گذار بر برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، موجبات علی (۶ مقوله)، راهبرد (۳ مقوله)، ویژگی‌های زمینه‌ای (۳ مقوله)، شرایط محیطی (۲ مقوله)، پیامد (۲ مقوله) جای گرفتند. مهمترین چالش‌ها از دیدگاه معلمان شامل از مهمترین چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا بر نظام آموزشی، چالش‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌های برنامه درسی ملی، چالش‌های ارزشیابی، چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، چالش‌های تغییر بود.</p>	<p>شماره صفحات: ۹۱-۱۰۳</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p>
	<p>واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی درسی، جغرافیا، جهان در حال تغییر، معلمان</p>

استناد: حافظی، اکرم و متقی دستنایی، افشین (۱۴۰۳). چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان.

فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۵۵)، صص: ۹۱-۱۰۳

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.274519.2943

مقدمه

نیروهای جهانی شدن زندگی همه افراد روی کره زمین را تحت تأثیر قرار می‌دهند. اما تعریف مفهوم جهانی شدن و جایگاه مناسب آن در برنامه درسی جغرافیا هنوز مشکل ساز است. اگر واقعاً دنیای قرن ۲۱ متفاوت است و تغییر قابل تشخیص است، پیامدهای مهمی برای یادگیرنده، کلاس درس، آموزش و برنامه درسی وجود دارد تا با چالش آماده سازی یک دانش آموز برای قرن ۲۱ مقابله کند. طی دهه‌های گذشته، سیاستگذاران آموزشی و برخی از رهبران موضوعی به دنبال تغییر اساسی آموزش جغرافیا در مدارس بوده‌اند و تلاش کردند که دانش‌آموزان را از موضوعی که تشویق می‌کند تا مفاهیم، ایده‌ها و مهارت‌های فضایی را کشف کنند، به موضوعی مبتنی بر اخلاقیات بیشتر سوق دهند. آموزش جغرافیا با برنامه‌ریزی و توسعه برنامه درسی به رهبری معلم است. با این حال، برنامه درسی نیز با تغییر جامعه و روی کار آمدن تکنولوژی‌های آموزشی جدید مرتبط است. بنابراین برنامه ریزان آموزشی باید پاسخگو باشند؛ از طرفی پاسخگویی در مدارس تشدید شده است و فشار زیادی بر معلمان وجود دارد که توجه خود را از جغرافیا و "یادگیری" معطوف کنند. بنابراین پژوهش حاضر به درک برنامه‌ریزی درسی جغرافیا توسط معلمان و چالش‌های این برنامه‌ریزی در جهان در حال تغییر کمک می‌کند.

اهمیت انتخاب پروژه در این است که با بررسی‌های صورت گرفته مشخص گردید تحقیقات کمی در رابطه با چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان، صورت پذیرفته است که نیازمند به شناسایی این چالش‌ها و آشنایی با نحوه مدیریت آن دیده می‌شود و در این راستا نیازمند به شناسایی مولفه‌های و شاخص‌های مطرح شده توسط مدرسان درس جغرافیا می‌باشیم. با توجه به مسائل و مشکلاتی که بدلیل توسعه تکنولوژی و پیشرفت‌های امروزه در آموزش و پرورش بوجود آمده لذا لزوم انجام این تحقیق دیده می‌شود.

مبانی نظری

در گستره علوم طبیعی، اجتماعی و علوم انسانی، جغرافیا با هدف ادغام مطالعه هر دو قلمرو طبیعی و انسانی و تعاملات آنها، تمرکز بر فضا، مکان‌ها و مناطق، پرداختن به فرآیندهای کوتاه‌مدت و بلندمدت و الگوهای حاصل از آنها را مورد بررسی قرار می‌دهد. از این نظر، رشته جغرافیا نسبت به دیگر علوم «مزیت» یکپارچه‌ای دارد و برای درک جامع‌تر از فرآیندها، الگوها و مسیرهایی که مشخصه سیستم زمینی مختل شده است، حیاتی است. از بسیاری جهات، جغرافیا را می‌توان به عنوان علم پایداری در نظر گرفت. آموزش پایداری فی‌نفسه برای مدتی در حال توسعه بوده است و قبلاً به طور گسترده اعمال شده است (تولفسون، ۲۰۱۹).

جغرافیا دارای تاریخچه بسیار طولانی و برجسته‌ای از تحقیق و تدریس است که روابط انسان و محیط را در مرکز این رشته می‌بیند. تغییرات تکنولوژیکی اخیر در ارتباطات، در تحقیق و در سبک‌های یادگیری و تدریس باید باعث پیشرفت در رویکردهای برنامه‌های درسی جغرافیا شود (لویس و گرگوری، ۲۰۱۹). امروزه تحقیقات علمی و آموزش دانش‌آموزی با هدف آماده‌سازی دانش‌آموزان برای انجام حرفه‌شان در شرایط تمدن و تغییرات فناوری، نقش ویژه‌ای در آموزش جغرافیا دارد. آگاهی از تأثیر شایستگی‌های کلیدی که برای عملکرد هر فرد در دنیای مدرن ضروری است و برای خودشکوفایی، رشد فردی، ادغام اجتماعی، سازگاری انعطاف‌پذیر با هر تغییری مورد نیاز است و موفقیت را در بزرگسالان تعیین می‌کند، مهم است. توسعه صحیح چنین مهارت‌هایی به تفسیر صحیح پدیده‌ها و فرآیندهای طبیعی و اجتماعی-اقتصادی کمک می‌کند (پیتروسکا و همکاران، ۲۰۱۹). آنچه در یک دهه اخیر مشاهده شده حاکی از کاهش علاقه دانش‌آموزان نسبت به درس جغرافیا در میان سایر دروس رشته انسانی است (احمد آبادی و همکاران، ۱۴۰۲).

یکی از رویکردهای برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، آموزش از طریق فضایی صریح و غنی است، که به موجب آن مفاهیم مکان، فضا و مقیاس باعث مقایسه، شباهت‌ها و تضادها می‌شود که فرصتی را فراهم می‌کند که آسان‌تر با تجربیات زندگی یادگیرندگان درگیر می‌شود.

مدیو (۲۰۱۷) بیان می‌کند، یک رویکرد جغرافیایی راه‌های جدیدی از تفکر را باز می‌کند، تفکر در مورد آینده‌های جایگزین و آنچه می‌توان برای تغییر آن‌ها انجام داد را تسهیل می‌کند و مهمتر از همه، فراگیران را قادر می‌سازد تا فراتر از محدودیت‌های تجربیات شخصی خود فکر کنند. در واقع، «جغرافیا شامل دیدگاه‌های خاصی است که یا در رشته‌های دیگر وجود ندارند یا مماس با آن حوزه‌ها هستند (پالاسیوس و همکاران ۲۰۱۷). تفکر جغرافیایی در واقع "تفکر قدرتمند" است (بروکس و همکاران، ۲۰۱۷) و می‌تواند افراد را وادار کند تا از طریق دانشی که آنها را به سمت شهروندانی فعال تر تبدیل می‌کند، مسئولیت‌پذیری کنند (پالاسیوس و همکاران، ۲۰۱۷). این همان چیزی است که به عنوان "ژئوسواد" توصیف می‌شود که به نوبه خود به "قابلیت‌های جغرافیایی" تبدیل می‌شود. جغرافیدانان برای کشف یا کشف مجدد اهمیت ارتباطات چندگانه و پیچیده بین طبیعت و جامعه به چالش کشیده می‌شوند و تشخیص می‌دهند که درک بنیادی‌تر (و مفیدتر) از مناظر - و چگونگی واکنش اجزای مختلف آنها به، مثلاً، تغییرات آب و هوایی جهانی - مستلزم آن است. تبیین‌هایی که ریشه در هر دو حوزه فیزیکی و انسانی (اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی) دارند. این در اصل چیزی است که لاو و همکاران (۲۰۱۴) به عنوان "جغرافیای فیزیکی بحرانی" نامیده می‌شود. با این حال، این باید بیشتر از همکاری جغرافی دانان انسانی و فیزیکی در مسائل مورد علاقه مشترک باشد، بلکه باید به‌عنوان یک شناخت بنیادی از این مفهوم باشد که در واقع، «چشم‌اندازهای اجتماعی-بیوفیزیکی به همان اندازه محصول روابط نابرابر قدرت، تاریخ‌های استعمار، و تفاوت‌های نژادی و جنسیتی در هیدرولوژی، بوم‌شناسی و تغییرات آب و هوایی» (لاو و همکاران، ۲۰۱۴: ۲).

عبارت "برنامه‌ریزی درسی" اخیراً برای توصیف برنامه‌ریزی میان مدت و اجرای چنین برنامه‌ریزی توسط معلمان در کلاس درس استفاده شده است. این امر مطالعات مرتبط در مورد برنامه‌ریزی درسی را در نظر می‌گیرد و کاربرد اولیه این واژه را از نیمه اول قرن بیستم که به طور فراگیر از برنامه‌های ملی تا برنامه‌ریزی درسی به کار گرفته شد، محدود می‌کند (کتلینگ، ۲۰۱۳). در پژوهشی کتلینگ (۲۰۱۳) برای برنامه‌ریزی درسی جغرافیا تعدادی مقوله شامل پویایی‌های برنامه درسی، از جمله احساس رهایی معلمان، عاملیت کودکان در برنامه‌ریزی درسی، اهمیت دانش موضوعی، درگیر شدن با تجربیات و علایق روزمره کودکان، و هدفمندی برای موضوعات برنامه درسی در حالی که انعطاف‌پذیری و باز بودن را شناسایی کرد. یافته‌های پژوهش احمدآبادی و امیری (۱۴۰۲) نشان داد حداقل پنج مقوله اصلی با عنوان ۱- چالش فناوری با پنج مقوله میانی شامل: عدم تجهیز مدارس به ابزارهای جغرافیا، نقشه‌های تعاملی، GIS، تصاویر ماهواره‌ای، آموزش آنلاین؛ ۲- چالش ارتباط بین نظریه و عمل با دو مقوله میانی؛ عدم ارتباط مثال‌های مفهومی با دنیای واقعی و شکاف بین نظریه و عمل؛ ۳- چالش روش تدریس با چهار مقوله میانی؛ عدم آگاهی دبیران از روش‌های موثر در آموزش جغرافیا، محدودیت زمان، عدم همراهی مدرسه در برگزاری بازدیدهای میدانی و عدم آگاهی از برنامه‌ی درسی جغرافیا؛ ۴- چالش محدودیت و کمبود منابع با سه مقوله میانی؛ آموزشی، مالی و نیروی انسانی مجرب و در نهایت ۵- چالش محتوایی با دو مقوله میانی؛ پیچیدگی مفاهیم و عدم آگاهی از تغییرات محتوایی از جمله چالش‌های اساسی در آموزش جغرافیا از نگاه مشارکت‌کنندگان است. به طور کلی، جامعه برای یادگیری، دانش‌اندوزی، انتقال ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، ارتقای تحصیلی، تربیت صحیح، رسیدن فرد به کمالات انسانی، رعایت انضباط اجتماعی و ارزش‌گذاری فرهنگی اهمیت خاصی قائل است و به همین جهت نهادهای آموزشی ساختارمند و تشکیلات اداری بسیار منظمی ایجاد می‌کند (شریفی نجف آبادی، ۱۴۰۱). از جمله نهادهای تاثیرگذار بر آموزش جغرافیا مدرسه است و از طرفی مهمترین افراد جهت برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در سطح مدرسه و منطقه معلمان هستند بنابراین ضروریست چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در عصر تکنولوژی و تغییر از دیدگاه این دسته بررسی گردد.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر روش کیفی با ابزار مصاحبه نیمه ساختار یافته است. از آن جا که پژوهش حاضر منطبق خاصی را دنبال می‌کند تا کیفیت معنا زمینه و یا پنداشت و تصور دبیران نسبت به چالش‌های آموزش جغرافیا را بررسی کند. بنابراین استفاده از روش کیفی برای کشف دیدگاه‌های مختلف روش مناسبی برای انجام مطالعه حاضر بوده و از این روش استفاده شده است. افراد مورد مصاحبه

دبیران متوسطه دوم رشته علوم انسانی استان تهران می‌باشند. در مورد تعداد مصاحبه شونده‌گان روند مصاحبه ادامه یافت تا سرحد اشباع نظری رسید. اشباع نظری هنگامی صورت می‌پذیرد که در رابطه با مقوله‌های مورد نظر هیچ داده‌ی جدید و مرتبطی در حال ظهور نباشد یا تدوین هیچ مقوله دیگری برای توضیح پدیده مورد علاقه ضروری به نظر نرسد و چنین جلوه کند که رابطه بین مقوله‌ها به خوبی تثبیت شده باشد (گال، ۱۳۹۰، ۹۸۵). در این تحقیق از مصاحبه هجدهم به بعد نظرات افراد تکراری بود. لذا فرایند مصاحبه با نفر بیستم پایان یافت. طول مدت هر مصاحبه حدود ۲۵ دقیقه بود به جهت روایی پژوهش محقق پس از پایان توضیحات مصاحبه شونده در طول مصاحبه برداشت خود از صحبت‌ها و گفته‌های او را بیان می‌کرد تا با تأیید مصاحبه شونده از صحت مطالب بیان شده اطمینان یابد. از آنجا که در پژوهش‌های کیفی پژوهشگر خود ابزار اصلی تحقیق است؛ بنابراین پژوهش هرگز نمیتواند عیناً تکرار شود و همان نتیجه را به دست دهد. اگر چه مطالعه انجام شده میتواند به وسیله دیگر پژوهشگران تکرار شود. اما تجدید و تکرار دقیق آن به علت یکتایی و چهارچوب زمانی تقریباً ناممکن بوده و بسیار بعید است همان نتایج اولیه را به دست دهد حتی اگر در شرایط مشابه اجرا شود (هومن (۱۳۸۹)). روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر نیز استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند بود. ملاک انتخاب مشارکت کنندگان سابقه‌ی بالای پنج سال در متوسطه دوم داشتن رشته و مدرک مرتبط با جغرافیا، تخصص و حوزه کاری افراد بود. به همین جهت از دبیران هر سه پایه دهم یازدهم و دوازدهم تجربی استفاده شد. در نتیجه افرادی انتخاب شدند که بیشترین و مناسب‌ترین اطلاعات را در مورد چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا داشتند که در جدول یک مشخصات مشارکت کنندگان نشان داده شده است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی بر اساس راهنمای ارائه شده توسط اشتراوس و کوربین که شامل سه مرحله اصلی: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است، صورت پذیرفت.

جدول ۱. مشخصات مصاحبه شونده‌گان

پایه	مدرک تحصیلی	سابقه تدریس	جنسیت	مصاحبه شونده
یازدهم	کارشناسی ارشد	۱۶ سال	زن	۱.
دهم	کارشناسی	۲۲ سال	زن	۲.
دهم	کارشناسی	۱۹ سال	زن	۳.
دوازدهم	دکتری	۷ سال	زن	۴.
یازدهم	کارشناسی ارشد	۱۱ سال	زن	۵.
دوازدهم	دکتری	۹ سال	زن	۶.
یازدهم	کارشناسی	۲۳ سال	زن	۷.
دهم	کارشناسی	۲۰ سال	زن	۸.
یازدهم	کارشناسی ارشد	۱۷ سال	زن	۹.
دوازدهم	کارشناسی ارشد	۱۵ سال	زن	۱۰.
دوازدهم	دکتری	۶ سال	مرد	۱۱.
دهم	کارشناسی ارشد	۸ سال	مرد	۱۲.
یازدهم	کارشناسی ارشد	۱۲ سال	مرد	۱۳.
دهم	کارشناسی	۱۳ سال	مرد	۱۴.
یازدهم	کارشناسی	۱۹ سال	مرد	۱۵.
دوازدهم	دکتری	۵ سال	مرد	۱۶.
دوازدهم	دکتری	۸ سال	مرد	۱۷.
دهم	کارشناسی	۲۵ سال	مرد	۱۸.
دوازدهم	کارشناسی ارشد	۱۷ سال	مرد	۱۹.
یازدهم	کارشناسی ارشد	۱۳ سال	مرد	۲۰.

بحث و یافته‌های پژوهش

پژوهشگر با توجه به هدف پژوهش سوال‌های مصاحبه را طراحی نمود. برای تحلیل اطلاعات مصاحبه از روش تحلیل تفسیری از نوع کدگذاری آزاد باز استفاده شده است. تحلیل تفسیری فرایندی است برای بررسی دقیق داده‌ها که هدف اصلی آن یافتن سازه‌ها، مقوله‌ها و الگوهایی است که برای توصیف و تبیین پدیده مورد پژوهش به کار می‌روند (گال ۱۳۹۰، ۹۷۷) برای این منظور گام‌های زیر صورت گرفته است (۱) دسته بندی داده‌ها (۲) تدوین مقوله‌ها: اطلاعات در طبقه یا حیطه‌هایی قرار داده شدند. اتصال برچسب یا واژه کلیدی به قطعاتی از متن به منظور بازیابی‌های بعدی (۳) نشانه گذاری کردن بخش‌ها (اجزاء) (۴) گروه بندی بخش‌های مولفه‌ها (۵) استخراج نتایج و نتیجه گیری.

داده‌های پژوهش که حاصل تحلیل تفسیری مصاحبه‌های انجام شده است؛ با هدف شناسایی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا تحلیل شد. در نهایت مقوله‌ها در قالب ۱۶ مقوله اصلی در دل ابعاد شش گانه مدل پارادایمی به صورت مقوله اصلی: اصلی عوامل اثر گذار بر برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، موجبات علی (۶ مقوله)، راهبرد (۳ مقوله)، ویژگی‌های زمینه ای (۳ مقوله)، شرایط محیطی (۲ مقوله)، پیامد (۲ مقوله) جای گرفتند که جزئیات آن را میتوان در شکل‌ها (۱) و (۲) یعنی کدگذاری داده‌ها و یعنی مدل پارادایمی، مشاهده نمود.

مرحله کدگذاری باز از ۴۵۴ کد مفهوم اولیه

<p>مرحله کدگذاری محوری: ۳۹ گزاره مقوله فرعی</p> <p>پدیده اصلی (مقوله محوری): چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا</p> <p>الف) موجبات علی: الگوی برنامه درسی، راهبردهای تدریس، محتوای درسی، تجارب یادگیری، ارزشیابی از یادگیری، حوزه‌های یادگیری، نظریات برنامه درسی، فرایند شناخت، نیازها و انتظارات، وسعت و توالی مفاهیم، نحوه ارزشیابی، درک اهمیت جغرافیا، اعتلای زندگی، ابزار کمک آموزشی، تولید برنامه‌ها و مواد رسانه‌های تربیتی، بستر و زمینه تغییر، میزان تغییر، جهت گیری تغییر</p> <p>ب) راهبردها: مشارکت معلمان و برنامه ریزان در برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، مشارک تکنولوژیست‌های آموزشی، مشارکت دانش آموزان، مبانی برنامه درسی تعلیم و تربیت، تنوع در ابزار ارائه و کاربرد ها، تنوع روش تدریس، تنوع محتوا</p> <p>ج) ویژگی‌های زمینه ای: قابلیت جذب مخاطب، سند برنامه ملی درسی، ارتباط و تعامل خلاقانه، شفاف سازی آموزش، مهارت‌ها و درک تغییرات جهان</p> <p>د) شرایط محیطی: ارزش فکری و اخلاق آموزش جغرافیا، مسئولیت معلمان و برنامه ریزان در قبال ارزش‌ها، نگرش‌ها و پاسخ‌های عاطفی دانش آموزان، آزادی در شکل دادن دنیای جدید، پرورش ویژگی‌های آرمانی شهروندی، کتاب الکترونیکی، بسته‌های آموزش الکترونیکی، نرم افزارهای آموزشی</p> <p>ه) پیامدها: به کار بردن آموزه‌ها در زندگی روزمره، برآورده کردن نیازها، اهداف برنامه درسی ملی</p> <p>مراحل کدگذاری انتخابی: ابعاد مدل، ۱۶ گزاره مقوله اصلی</p> <p>مهمترین مولفه‌های اصلی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا؛ موجبات علی (۶)؛ مقوله راهبردها (۳)؛ ویژگی‌های زمینه ای (۳)؛ شرایط محیطی (۲)؛ پیامدها (۲)</p>
--

شکل ۱. فرایند تقلیل داده‌ها

با بازنگری‌های چندباره و نگاهی عمیق، محقق از محتوای متن پیاده شده مصاحبه‌ها دریافت که اصلی ترین مقوله چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا است؛ که همه عوامل و تأثیرات در جهت توصیف آن حرکت می‌کنند. در سیستم موجود چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا به عنوان مقوله‌ی کانونی منطقی به نظر میرسد و خود نشان از اعتبار یافته‌ها و تحلیل هاست چرا که یکی از مهمترین چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا بر نظام آموزشی، چالش‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌های برنامه درسی ملی، چالش‌های ارزشیابی، چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، چالش‌های تغییر و کاربرد جغرافیا در زندگی روزمره و چالش‌های برنامه‌ریزان است.

جدول ۲. نتایج کدگذاری باز

مقوله	مفاهیم	مقولات فرعی	مقولات اصلی
موجبات علی	<p>مهارت‌های یادگیری و ذهنی جغرافیا تنها از طریق موضوعات درسی است. جغرافیا در دوره متوسطه یادگیری مفاهیم علمی و حقایق فرغ است. ارزشیابی تنها به صورت کمی است. نارسائی‌های موجود در سیستم آموزش جغرافیا.</p>	الگوی برنامه درسی	چالش‌های یاددهی-یادگیری
		راهبردهای تدریس	
		محتوای درسی	
		تجارب یادگیری	
		ارزشیابی از یادگیری	
		حوزه‌های یادگیری	
موجبات علی	<p>رویکرد برنامه درسی جغرافیا یک رویکرد مفهومی است نه رویکرد سیستماتیک. آسانته قابلیت اجرای برنامه درسی باید ارتقاء یابد. برنامه درسی از موضوع محوری خارج شود. منطق، جهت گیری و ابعاد موضوعی درس مشخص گردد. فرآیندهای ذهنی و کسب دانش و درک دانش آموز در نظر گرفته شود. برنامه‌های درسی جغرافیا در سراسر جهان معمولاً به عنوان مطالعات منطقه‌ای یا مطالعات موضوعی ساختار یافته است. رویکرد منطقه ای برای یادگیری جغرافیا مستلزم توجه به هویت ملی است. آموزش باید برای توسعه پایدار باشد. جغرافیا به عنوان یک درس اجباری است. وسعت و توالی مفاهیم جغرافیا شامل مقدمه ای بر جغرافیا، شناخت محیط، محیط فیزیکی، محیط انسانی و مدیریت محیط در حال تغییر، بررسی مسائل و مشکلات محیط زیست، است. تعدد منابع، روش‌ها و فرصت‌های یادگیری وجود دارد. یادگیری یکپارچه است.</p>	نظریات برنامه درسی	چالش‌های برنامه درسی ملی
		فرآیندشناخت	
		نیازها و انتظارات	
		وسعت و توالی مفاهیم	
موجبات علی	<p>آیا جنبه‌های اجرای برنامه درسی جغرافیا، مانند آماده سازی معلم و مسائل ارزیابی از پیش تعیین شده است؟ کبه نمودن صرف بر محفوظات دانش آموزان. برنامه درسی جغرافیا تأکید بیشتری بر آموزش مهارت‌های جغرافیایی مانند مهارت‌های اطلس، مهارت‌های نقشه خوانی و تفسیر عکس داشته باشد. ارزشیابی مخصوص اندازه گیری دانش‌ها و مهارت‌های دانش آموز از مطالب مطرح شده در کلاس است.</p>	نحوه ارزشیابی	چالش‌های ارزشیابی
		کم اهمیت جلوه دادن درس جغرافیا در مقابل سایر دروس. آیا جغرافیا محرکی برای بکارگیری توانایی وجودی و تدریس و یادگیری است؟ آیا دانش آموز میتواند در موقعیتهای مختلف جغرافیایی عکس‌العمل‌های مناسب نشان دهد؟ آیا دانش آموز قادر است آموخته‌های خود را به طور مؤثر و مفید در زندگی روزمره به کار بندند؟ آیا دانش آموز سواد فنی و مهارت در استفاده از ابزاری چون قطب نما، شیب سنج، کامپیوتر و نظایر آن دارد؟ آیا دانش آموز میتواند از امکانات و منابع موجود در محیط بهره‌برداری عاقلانه و بهینه نمایند؟	درک اهمیت جغرافیا
موجبات علی	<p>آیا جغرافیای مدرسه دانش، مهارت‌ها و نگرش‌هایی را که برای درگیر شدن با دنیایی به سرعت در حال تغییر است در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند؟ آیا ابزارهای جدید آموزش جغرافیا متناسب با تکنولوژی است؟ ستم آموزش جغرافیا در مدارس ما طوری است که هر دانش آموز مطالبی را برای هر نوبت امتحانی به خاطر بسپارد و پس از برگزاری امتحان از خاطر می برد ضمناً مقدار کار عملی به نسبت تئوری نیز بسیار کم است.</p>	ابزار کمک آموزشی	چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات
		تولید برنامه‌ها و مواد رسانه‌های تربیتی	

مقوله	مفاهیم	مقولات فرعی	مقولات اصلی
	آیا مفهوم‌سازی برنامه درسی جغرافیا نیازهای در حال تغییر جهان مانند توسعه پایدار در نظر گرفته شده است؟ آیا زمینه تغییر در نحوه تدریس جغرافیا متناسب با تغییرات جهانی در نظر گرفته شده است؟ تغییرات برنامه درسی جغرافیا از گذشته تا کنون چه اندازه بوده است؟ آیا تغییرات برنامه درسی جغرافیا متناسب با تغییرات جهانی بوده است؟	بستر و زمینه تغییر میزان تغییر جهت گیری تغییر	چالش‌های تغییر
راهندها	دانش آموزان بر اساس برنامه درسی باید به طور مداوم و اجتناب ناپذیر در تدریس به معلم کمک کنند. معلمان باید به صورت پیشنهاد همواره با سازمان برنامه‌ریزی در ارتباط بوده و پیشنهاداتشان را در مورد کتاب جغرافیا ارائه دهند. کتاب باید بر اساس نظر متخصصان تکنولوژی تدوین گردد و همواره با تغییرات جهانی تغییر کند.	مشارکت معلمان و برنامه ریزان در برنامه‌ریزی درسی جغرافیا مشارک تکنولوژیست‌های آموزشی مشارکت دانش آموزان	مشارکت
	اصول ارزشی و اعتقادی جامعه در برنامه درسی جغرافیا در نظر گرفته شود. برنامه درسی جغرافیا به لحاظ تربیتی چه مقاصدی را دنبال میکند.	مبانی برنامه درسی تعلیم و تربیت	جایگاه مبانی
	از روش‌های نوین تدریس در برنامه درسی جغرافیا استفاده شود. ابزارهای تدریس متناسب با تکنولوژی روز و تغییرات جهانی ارائه گردد. محتوای برنامه درسی همواره و بصورت مداوم بروزرسانی شود.	تنوع در ابزار ارائه و کاربرد ها تنوع روش تدریس تنوع محتوا	تنوع
ویژگی‌های زمینه ای	توسعه جغرافیا به عنوان یک موضوع پرطرفدار در مدارس هم جذاب و هم پیچیده است. معلم باید دانش آموزان را از نزدیک با تکامل موضوعات درس جغرافیا درگیر کند. ارزشیابی باید شامل برنامه درسی و فعالیت‌های معلم در کلاس و نحوه تدریس وی نیز باشد و بعنوان ابزاری برای درک نقیص برنامه و روند تدریس و یادگیری دانش آموز به کار رود.	قابلیت جذب مخاطب	جهت گیری تدریس و یادگیری
	سند برنامه ملی درسی، مکمل مفیدی برای توسعه برنامه درس جغرافیا است. ایجاد موقعیت‌های یادگیری از طریق درگیر کردن دانش آموزان در آموزش.	سند برنامه ملی درسی	سند برنامه
	برنامه درسی پیشنهادی باید منعکس کننده مهارت‌ها و درک مورد نیاز جهان در حال تغییر باشد و به اندازه کافی چارچوب و فرصت‌هایی را برای معلم فراهم کند تا از آموزش‌های جدید بر پایه تکنولوژی در کلاس درس خود استفاده کند. برنامه درسی موضوع روابط فیزیکی و انسانی در جغرافیا را روشن کرده و در عین حال تمرکز بر جغرافیای فیزیکی، جغرافیای انسانی، مهارت‌های جغرافیایی و مسائل مربوط به مدیریت محیط در حال تغییر را حفظ می کند. برنامه درسی جغرافیا به طور خلاقانه باید با سایر دروس مرتبط باشد.	ارتباط و تعامل خلاقانه شفاف سازی آموزش، مهارت‌ها و درک تغییرات جهان	مدیریت و کنترل
شرایط محیطی	جغرافیای مدرسه‌ای دانش آموزان را به دانش، مهارت‌ها و ارزش‌ها به عنوان شهروندان مفید و کمک کننده جهان مجهز می کند. دانش آموزان میتوانند با ارائه راه حل‌هایی جهت حفظ محیط زیست منطقه ای خود الگوی رفتاری برای دیگران باشند. با مطالعه دقیق مسائل زیستی میتوان به اصلاح و بهبودی پایدار نقش ایفا کرد. در برخورد با طبیعت میتوان ملاک‌هایی را برای زندگی فردی و اجتماعی ایجاد کرد. جغرافیا منجر به انگیزش احترام به فرهنگ‌های انسانی مشابه و متفاوت می‌شود.	ارزش فکری و اخلاق آموزش جغرافیا مسئولیت معلمان و برنامه ریزان در قبال ارزش‌ها، نگرش‌ها و پاسخ‌های عاطفی دانش آموزان آزادی در شکل دادن دنیایی جدید پرورش ویژگی‌های آرمانی شهروندی	ساحت‌های تربیت
	فضای آموزشی، وسایل کمک آموزشی. ایجاد اتاق جغرافیا. ر کنار راه اندازی اتاق جغرافیا می توان از فن آوری‌های نوین در امر آموزش استفاده کرد. فن آوری‌هایی مانند استفاده از نرم افزار آفیس و پاور پوینت جهت ساختن اسلاید	کتاب الکترونیکی بسته‌های آموزش الکترونیکی نرم افزارهای آموزشی	فضا و مواد

مقوله	مفاهیم	مقولات فرعی	مقولات اصلی
	استفاده از نرم افزار گوگل ارث شرکت گوگل جهت نشان دادن موقعیت شب و روز، حرکت زمین، قاره‌ها، اقیانوس‌ها، جنگل‌ها و ... و نیز استفاده از اسکرین به جهت قدرت بزرگنمایی بالای آن بدون به هم ریختگی متن و نوشته		
پیامدها	برنامه درسی جغرافیای مدرسه باید در چارچوب بحثی گسترده تر در مورد طبیعت و جامعه معاصر باشد. یک موضوع پرتکرار در جغرافیا، نحوه سازماندهی و استفاده دانش آموزان از محیط است. نفوذ فکری در پدیده‌های خلقت، درک حکمت آفرینش پدیده‌ها و شناخت یکپارچگی و وحدت جهان هستی.	به کار بردن آموزه‌ها در زندگی روزمره برآورده کردن نیازها	کاربردی کردن آموزه‌ها
	توجه به ماهیت سند برنامه درسی. توجه به ضرورت و کارکرد برنامه درسی. ساماندهی محتوای برنامه درسی ارتباط با قلمرو حوزه تربیتی و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی. شکوفایی فطرت الهی دانش‌آموزان از طریق درک و اصلاح مداوم موقعیت آنان به منظور دستیابی به مراتبی از حیات طیبه و تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی دانش‌آموزان.	اهداف برنامه درسی ملی	دستیابی به اهداف

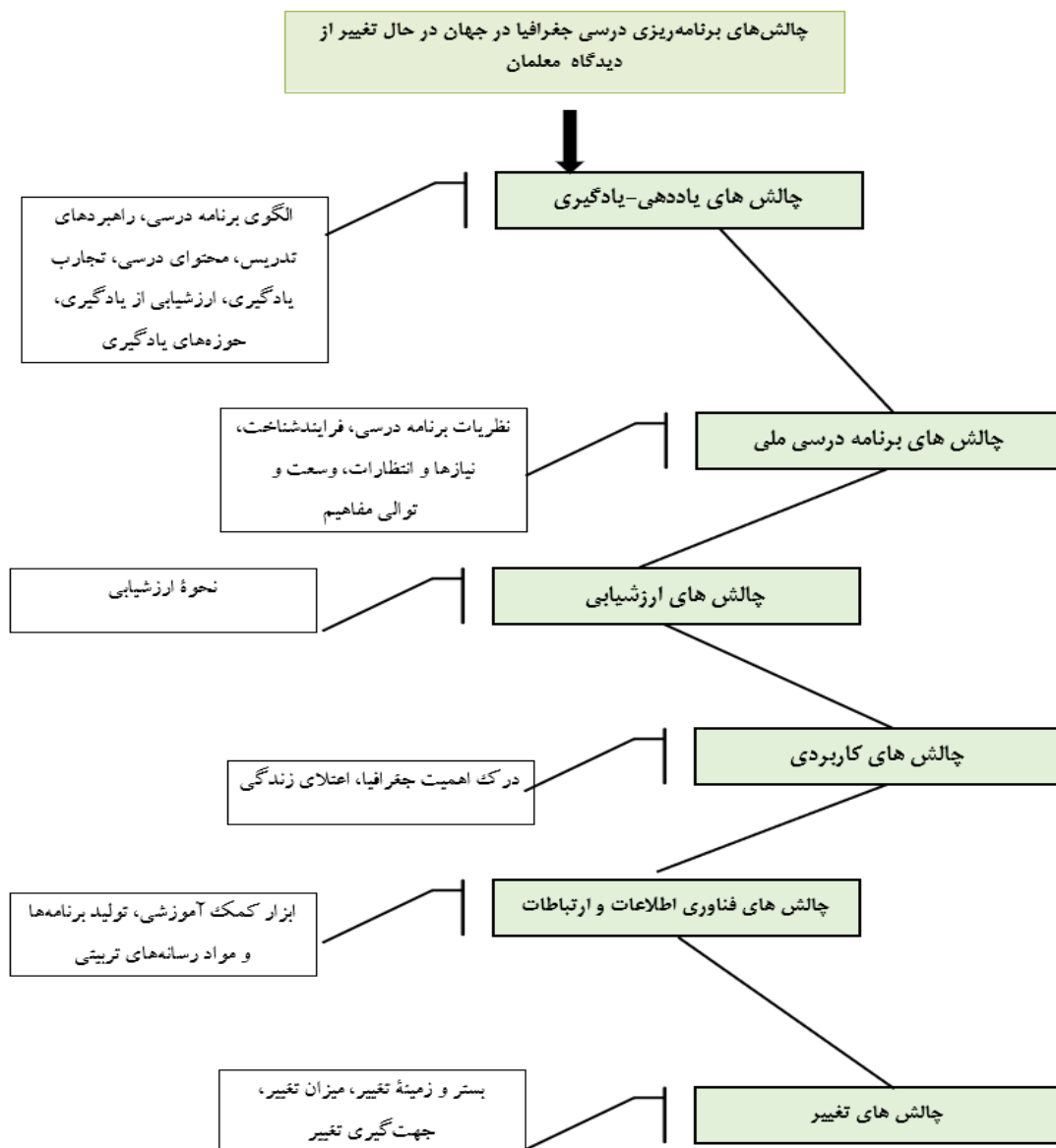
موجبات علی شامل عواملی هستند که مستقیماً به پدیده اصلی عوامل اثرگذار بر یادگیری ریاضی منجر می‌شوند و منشأ آن هستند. مطابق جدول (۱) موجبات علی خود از ۶ مقوله اصلی که شامل: چالش‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌های برنامه درسی ملی، چالش‌های ارزشیابی، چالش‌های کاربردی، چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، چالش‌های تغییر و ۱۸ مقوله فرعی که شامل الگوی برنامه درسی، راهبردهای تدریس، محتوای درسی، تجارب یادگیری، ارزشیابی از یادگیری، حوزه‌های یادگیری، نظریات برنامه درسی، فرایندشناخت، نیازها و انتظارات، وسعت و توالی مفاهیم، نحوه ارزشیابی، درک اهمیت جغرافیا، اعتدالی زندگی، ابزار کمک آموزشی، تولید برنامه‌ها و مواد رسانه‌های تربیتی، بستر و زمینه تغییر، میزان تغییر، جهت گیری تغییر است. بر اساس یافته‌ها هرچند پدیده اصلی تحت تأثیر ویژگی‌های زمینه ای و شرایط محیطی است ولی در این میان نمیتوان نقش عاملان انسانی و کنشگران سازمانی را نادیده گرفت، آنها با مداخلات خود فرآیند منجر شدن پدیده اصلی به پیامدها را تسهیل مینمایند، در این پژوهش نیز ۴ راهبرد اساسی برای شرایط محیطی و پیامدهای انجام مداخله شناسایی شد که عبارتند از: ساحت‌های تربیت، فضا و مواد، کاربردی کردن آموزه‌ها، دستیابی به اهداف و ۱۱ مقوله فرعی شناسایی شد که شامل ارزش فکری و اخلاق آموزش جغرافیا، مسئولیت معلمان و برنامه ریزان در قبال ارزش‌ها، نگرش‌ها و پاسخ‌های عاطفی دانش آموزان، آزادی در شکل دادن دنیایی جدید، پرورش ویژگی‌های آرمانی شهروندی، کتاب الکترونیکی، بسته‌های آموزش الکترونیکی، نرم افزارهای آموزشی، به کار بردن آموزه‌ها در زندگی روزمره، برآورده کردن نیازها، اهداف برنامه درسی ملی است.

زمینه مجموعه خاصی از شرایط است که در یک زمان و مکان خاص جمع می‌آیند تا مجموعه اوضاع، احوال و مسائلی را پدیدآورند که اشخاص با عمل و تعاملات خاص به آنها پاسخ می‌دهند. در واقع چالش‌های برنامه درسی جغرافیا متأثر از بستری است که در آن کنش‌های مربوط به آن شکل می‌گیرند و در نهایت اثرات آن در راهبردها و پیامدها ظاهر خواهد شد. در واقع ایجاد هر نوع تغییر در عوامل زمینه‌ای تأثیر مستقیم خود را در پدیده اصلی، راهبردها و پیامدها نشان خواهد داد. در مطالعه حاضر ویژگی‌های زمینه ای از ۳ مقوله اصلی شامل: جهت گیری تدریس و یادگیری، سند برنامه، مدیریت و کنترل و ۴ مقوله فرعی شامل قابلیت جذب مخاطب، سند برنامه ملی درسی، ارتباط و تعامل خلاقانه، شفاف‌سازی آموزش، مهارت‌ها و درک تغییرات جهان است و همچنین راهبردها از ۳ مقوله اصلی شامل مشارکت؛ جایگاه مبانی و تنوع و ۷ مقوله فرعی شامل مشارکت معلمان و برنامه ریزان در برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، مشارکت تکنولوژیست‌های آموزشی، مشارکت دانش آموزان، مبانی برنامه درسی تعلیم و تربیت، تنوع در ابزار ارائه و کاربردگ ها، تنوع روش تدریس، تنوع محتوا تشکیل شد.

اگر عوامل و شرایط ذکر شده در مدل به خوبی عمل نماید انتظار است که برون‌دادها و نتایج حاصل شود که این پیامدها در پژوهش حاضر از ۱۶ مقوله اصلی تشکیل شده است که عبارتند از: چالش‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌های برنامه درسی ملی، چالش‌های ارزشیابی، چالش‌های کاربردی، چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، چالش‌های تغییر، مشارکت، جایگاه مبانی، تنوع، جهت‌گیری تدریس و یادگیری، سند برنامه، مدیریت و کنترل، ساحت‌های تربیت، فضا و مواد، کاربردی کردن آموزه‌ها، دستیابی به اهداف.

طرح نظری الگوی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان

در طول فرایند کدگذاری انتخابی و فرایند تلفیق، متن مصاحبه‌های پیاده شده دوباره بررسی شد و همانگونه که در بخش قبلی ملاحظه شد، جملات و ایده‌هایی که بیانگر ارتباط بین مقوله‌های اصلی و فرعی بود گردآوری گردید. مورد توجه قراردادن روابط بین مقوله‌های شکل گرفته در داده‌ها، که در مقوله‌های اشاره شده در بخش قبلی نیز آشکار است، نشان می‌دهد الگوی شکل گرفته با شکل اصلی مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین تطابق دارد؛ بدین معنا که پدیده اصلی متأثر از شرایط علی بوده و خود بر راهبردها تأثیر می‌گذارد. راهبردها نیز به نوبه خود تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر پیامدهای مرتبط با پدیده مورد بررسی را شکل می‌دهند. حال با توضیحات فوق الگوی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان ارائه می‌گردد که در قالب شکل (۲) بیانگر عوامل و مؤلفه‌های دخیل در فرآیند برنامه‌ریزی درسی جغرافیا و روابط آنها است.

شکل ۲. الگوی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان

نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش بررسی چالش‌های برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در جهان در حال تغییر از دیدگاه معلمان بود. نتایج نشان داد که شش چالش اصلی در برنامه‌ریزی درسی جغرافیا از دیدگاه معلمان وجود دارد که شامل چالش‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌های برنامه درسی ملی، چالش‌های ارزشیابی، چالش‌های کاربردی، چالش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، چالش‌های تغییر است و این چالش‌ها راهبردها و پیامدهایی دارد. معلمان برای حفظ خود می‌توانند به هویت خود به عنوان معلم جغرافیا روی آورند تا در مقابل فشارها نسبت به جنبه‌های مدیریتی و فنی تدریس مقاومت کنند. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر برنامه‌ریزی درسی جغرافیایی وسیله مهمی برای معلمان است که از طریق آن به دانش آموزان در تمام سنین کمک کند تا پیچیدگی هدف‌های یادگیری و آنچه را که می‌توان (و باید) برای دستیابی به آینده‌ای پایدارتر انجام داد، درک کنند. از طرفی ماهیت میان رشته‌ای برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در قالب‌ها، مضامین و روش‌های مختلف ممکن است برای بافت‌های مختلف ملی و فرهنگی مناسب باشد. چگونگی پیوند برنامه‌ریزی درسی جغرافیا، ابزار کمک آموزشی و آموزش کاربردی جغرافیا، منجر به تربیت شهروندی با درایت می‌شود که از جهان در حال تغییر تحت یک جهان فراملی درک درستی دارد. علاوه بر این، تأثیر فناوری، به عنوان مثال، استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و همچنین فناوری اطلاعات و ارتباطات، بینش جدیدی را برای آموزش جغرافیایی و محیطی ایجاد کرده و افق‌های آن را گسترش داده است. همچنین برنامه‌ریزی درسی جغرافیا در عصر تغییر، نه تنها تحت تأثیر سطح آموزشی فراگیران (از پیش دبستانی تا بزرگسالان) بلکه تحت تأثیر ارزش‌های فرهنگی و سیاسی است که به طور قابل توجهی در داخل و بین ملت‌ها متفاوت است. با وجود رویکردهای خاص که در تدریس جغرافیا اتخاذ شده، منصفانه است که بگوییم برنامه‌ریزی درسی جغرافیا برای تطابق دانش آموزان و معلمان با تغییرات جهان در پرورش دانش، مهارت‌ها، نگرش‌ها و شیوه‌هایی که افراد را قادر می‌سازد تا تصمیم‌های مستدل‌تری برای سیاره زمین بگیرند، اساسی است. بنابراین لازم است برنامه ریزان و دولت مردان به این موضوع توجه کنند. شایان ذکر است که برنامه‌ریزی درسی جغرافیا و آموزش جغرافیایی و محیطی، از طریق پارادایم‌ها، رویکردها و ایدئولوژی‌های زیست‌محیطی مختلف پژوهشی آموزشی مورد توجه محققین بوده است. آنچه در تحقیقات آینده باید مد نظر محققین باشد، پیوند با مفهوم تعامل انسان و محیط در آموزش جغرافیایی و محیطی، موضوع مکان است. موضوع دیگر یادگیری محیطی و اهمیت تجارب زندگی برای فراگیران است.

منابع

۱. احمدآبادی، آرزو، امیری، ابراهیم. (۱۴۰۲). چالش‌های آموزش جغرافیا؛ از نگاه دبیران (مطالعه موردی؛ متوسطه دوم رشته‌ی انسانی). *پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی*, ۵(۳), ۱۷-۳۴. doi: 10.48310/rsse.2024.15725.1184
2. Brooks, C., Butt, G., & Fargher, M. (Eds.). (2017). *The power of geographical thinking*. Dordrecht: Springer.
3. Catling, S. (2013). Teachers' perspectives on curriculum making in Primary Geography in England. *The Curriculum Journal*, 24(3), 427-453.
4. Lave, R., Wilson, M. W., Barron, E. S., Biermann, C., Carey, M. A., Duvall, C. S., ... & Van Dyke, C. (2014). Intervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe Canadien*, 58(1), 1-10.
5. Lewin, J., & Gregory, K. J. (2019). Evolving curricula and syllabi—challenges for physical geography. *Journal of Geography in Higher Education*, 43(1), 7-23.
6. Maude, A. (2017). Applying the concept of powerful knowledge to school geography. *The power of geographical thinking*, 27-40.

7. Palacios, F. A., Oberle, A., Quezada, X. C., & Ullestad, M. (2017). Geographic education for sustainability: Developing a bi-national geographical thinking curriculum. *The power of geographical thinking*, 103-117.
8. Piotrowska, I., Cichoń, M., Abramowicz, D., & Sypniewski, J. (2019). Challenges in geography education—a review of research problems. *Quaestiones geographicae*, 38(1), 71-84.
9. Tollefson, J. (2019). It's official: Trump begins process to exit Paris climate agreement. *Nature*.